

Gudrun

På stormjakt

Som Snövit kände jag mig den där lördagskvällen när jag anlände till Asa vandrarhem, långt inne i de småländska skogarna. Vägarna var tjälsprängda, solen stod snett och granarna låg spöklikt nedvräkt mil efter mil med kolossala rotvältor och förvridna, knäckta stammar. Hela dagen hade jag åkt genom ett landskap av timmer. Liggande trädtoppar stack rakt ut i vägbanan och den ena hastigt avverkade gläntan avlöste den andra. Det var nu tre månader sen stormen Gudrun på några timmar ödelade 80 miljoner kubikmeter skog, försatte tusentals människor i livsfara och slog ut el- och telefontät för veckor och månader framöver. Nu var jag här för att med egna ögon bevittna förödelsen.

Ett par mil norr om Växjö öppnade sig den sargade skogen i en ljus dalsänka vid en glimmande sjö. Ingen personal fanns på vandrarhemmet. Den gamla skolbyggnaden var öde. Likaså mitt rum som jag hade blivit anvisad per telefon. Det hette Stiltje och där var lika rent och snyggt som obebott. Övervåningen var också tom, förutom lite damm som dansade i solljuset över en soffa. Döm om min förvåning när jag i köket öppnade kylskåpet och fann det proppfullt med mat. Inte möjliga rester från i fjol, men färska varor, mjölk och smör, grönsaker och pålägg. I nästa kylskåp likaså, för att inte tala om frysen som bågade av paket och färdigmat. Det var proviant för ett helt kompani. Förbryllad satte jag mig på farstubron. Var fanns alla människor som tydligen befolkade detta öde hus? Svaret lät inte vänta på sig när en man i träningskläder, träskor och rufsigt hår tågade rätt över bron utan att se mig. Han hette John och var skogsarbetare från Hälsingland. - Jag såg dig inte, sa han när han ursäktande kom ut och bjöd på en kaffe. Det brukar nästan aldrig vara någon här. Utom vi som jobbar i skogen. Vi är en sex-sju stycken som bor här på vandrarhemmet. Jag bor i längan här bakom och jobbar skift med en kille som heter Micke, ska upp och avlösa honom snart.

Plötsligt stannade en bil och ännu en skogsarbetare anslöt. Han slog sig ner på bron och snackade, kom från Lappland berättade han och jobbade i ett annat lag än John. De pratade röjning med varann, jag förstod knappt hälften. Det var mycket om maskiner och var de hade fällt, och var är ni nu då, inte vid vändplan, uppe vid ekarna osv. Jag frågade hur det var att jobba skift och det var väl okej tyckte de. Värst var att avlösa mitt i natten. Ibland kunde det bli en vandring på en kilometer i brötet av stubbar och vältor med enbart en ficklampa att lysa sig med. Och det hade hänt att batterierna tog slut och det enda raka var att känna sig fram i kolmörkret och orientera sig efter ljudet av skogsmaskiner. När jag sa att jag tyckte det var konstigt att så få hade förolyckats och dött efter stormen, tittade de frågande på mig. - Jaså? sa John. Jag hör talas om någon varje vecka. - Jo, tillade den andre. Var det inte någon nyss som hade förirrat sig och fastnat under en välta? - Men mest är det amatörer, markägare som försöker klara avverkningen själva och kör med handmaskiner. Livsfarligt! - Träden ligger hur som helst. Man fattar inte hur de kan ligga åt olika håll på samma ställe. Som om vinden bytt riktning flera gånger. Det finns många historier om Gudrun. En som John hade hört handlade om en familj som var på väg hem i bilen. Stormen ven och plötsligt kom de till ett ställe där ett träd blockerade vägen. Inte långt därifrån låg en stuga där det lyste. Familjen bestämde sig för att ta sig dit, men när mannen öppnade slets hela bildörren loss och slungades iväg. Han blåste själv med en bit. När frun öppnade sin dörr slets den också loss och allt löst i bilen sögs ut. Om de inte hade hållit i barnen hade även de kastats iväg av stormen. Alla klarade sig dock och tog sig till stugan där de kunde övernatta. - Fast vi skogsarbetare har slutat kalla stormen för Gudrun, berättade John. Vi kallar henne Agneta Fältskog. Det passar liksom bättre.

Jag fick hänga med John upp till avlösningen ett par kilometer inåt skogen. Området låg på bortsidan av åsen och hade tagit flera veckor att röja. Det såg ut som ett uppfläkt köttår på flera hektar. Ingenting kan planteras i detta moras, detta hav av spretande stubbar och granrötter, men det är en senare fråga. Först måste det stormfällda virket räddas. Skadedjur och mögelsvampar är på väg och allt är en kamp mot klockan. - Den här marken ägs av Sveaskog, berättade John. De har resurser att röja och ta tillvara virket. Men de mindre markägarna kanske inte har råd att röja, eller avstår av andra anledningar. Den skogen kan man inte göra något åt. Den blir liggande och blir snabbt värdelös, och inte nog med det. Det blir en skog som man aldrig kan gå i och där inget kan planteras. Ett sånt område är förstört för hundra år framåt. Det är förfärligt.

Solen höll på att gå ner. John och Micke hjälptes åt att tanka skogsmaskinen.. Larvfötterna var slitna och lite tandlösa, dörrglaset till förarhytten sprucket. Nu skulle Micke hem och vila i fem timmar. Klockan två på natten börjar nästa skift till nio på morgonen och så där håller de på, jobbar sju timmar på nätterna och fem på dagarna. De träffas bara när de avlöser varandra. Lite snack, lite tips och handräckning. Sju dygns välbetalt arbete. Sen sju dagar ledigt, när ett annat tvåmannalag tar över. Då åker de hem till Hälsingland, sen tillbaka igen. Jobbar sju dygn, är lediga sju osv. Maskinerna står aldrig stilla.

Micke körde mig tillbaka till vandrarhemmet. På farstubron satt han från Lappland fortfarande kvar. Han hade ett berg av knäckebröd med kaviar framför sig som tydligen utgjorde hans middag. Micke skulle också bre sig några mackor till kvällsmat. Inte mycket till skogshuggarföda tänkte jag, men så gör de inte av med så mycket energi heller, där de sitter i sina maskiner och drar i spakarna. Det blev lite tevetittande i allrummet senare på kvällen, lite lågmälda samtal, några fler som tittade in och sa hej och stekte köttbullar inpå natten. Jag gick och la mig i Stiltje, tryggt omgiven av hårt arbetande män. Då och då vaknade jag av försiktiga fotsteg i korridoren och klickandet av dörrar som öppnades och gick i lås. Några bytte skift klockan två, andra klockan fem, och alla tider på dygnet ligger någon och sover i detta vandrarhem i världens ände.

Nästa morgon var jag ensam igen. Huset tycktes lika öde som när jag anlände. Sängen var bäddad och dammet dansade på övervåningen. Jag åt en stilla frukost till surret av en vinterstel fluga, och en tystlåten kvinna kom och tog betalt för övernattningen men försvann innan jag hann fråga något om stormen, hur det hade varit. Och ingen annan fanns det att fråga, så det var lika bra att ge sig iväg. Mil efter mil norrut följde mig rotvältorna, pyramiderna av virke och lukten av spån och kåda, men i jämnhöjd med Norrköping tog det slut. Sverige var åter som det brukar vara en dag i april, lite vårdammigt med böljande kullar av tät skog, större och mindre gråbleka åkrar, bensinmackar, leriga hästhagar och tätorter med infartsleder dit vägarna så småningom alltid bär. Jag kom hem till en gata i stan. Inga träd låg ner i parken. Disken stod som jag lämnat den. Ingenting hade hänt. Det händer alltid någon annanstans. Jag hade tagit några bilder. Hela min packning luktade gran.

© Tina Messing

Även publicerad i Ordfront Magasin juni 2005